

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI**

03

MAARIFA YA JAMII NA STADI ZA KAZI

Muda: Saa 1:30

Mwaka: 2023

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A na B zenye jumla ya maswali arobaini na tano (45).
2. Jibu maswali yote.
3. Soma maelekezo yote yaliyoko katika fomu maalumu ya kujibia (OMR).
4. Jaza taarifa zote katika fomu ya OMR.
5. Weka **kivuli** katika kila tarakimu ya **Namba yako ya Mtihani** kwenye nafasi husika katika fomu ya OMR.
6. Weka **kivuli** kwe herufi ya jibu sahihi kwa swali la 1 hadi 40 katika fomu yako ya kujibia uliyopewa. Kwa mfano, kama jibu sahihi ni A weka kivuli kama ifuatavyo:

A	B	C	D	E
----------	----------	----------	----------	----------

7. Ukigundua kuwa herufi uliyoweka kivuli **si jibu sahihi**, futa kivuli hicho kwa umakini kwa kutumia **kifutio safi** kabla ya kuweka kivuli katika herufi mpya.
8. Tumia **penseli ya HB** tu katika kujibu swali la 1 hadi 40 na kalamu ya wino wa **bluu** au **mweusi** kujibu swali la 41 hadi 45.
9. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.

SEHEMU A (Alama 40)
Jibu maswali yote katika sehemu hii.

Chagua jibu sahihi kisha weka kivuli kwenye herufi ya jibu lililo sahihi katika fomu maalum (OMR) uliyopewa.

1. Kitendo cha kutekeleza wazo jipya kwa nia ya kuboresha bidhaa au huduma huitwaje?
A Biashara   B Fursa   C Uwekezaji   D Ubunifu   E Ujasiriamali
2. Kazimoto ni mjasiriamali ambaye huisaidia jamii kutatua matatizo. Je, Kazimoto ni mjasiriamali wa aina gani?
A Mfanyabiashara   B Mwelimishaji   C Jamii   D Mtumishi wa umma   E Mstahimilivu
3. Ipi si changamoto inayowakabili wajasiriamali wadogowadogo nchini Tanzania?
A Ukosefu wa malighafi   B Upungufu wa mtaji
C Mahitaji kidogo ya bidhaa   D Kutokuwa na soko la uhakika
E Kukosekana kwa urasimu
4. Ufugaji unaofanywa na mtu mmojammoja au mashirika katika mashamba makubwa huitwaje?
A Ufugaji wa ndani   B Ranchi   C Ufugaji wa kuhamahama
D Ufugaji wa asili   E Ufugaji wa mtu mmojammoja
5. Wanafunzi wa Darasa la Sita wa shule ya msingi Mafanikio walipewa zawadi ya kutembelea hifadhi ya taifa ya Serengeti baada ya kufaulu vizuri mtihani wa mwisho wa mwaka. Je, hii ni aina gani ya utalii?
A Utalii wa wanafunzi   B Utalii wa nje   C Utalii wa mapori
D Utalii wa hifadhi ya Taifa   E Utalii wa ndani
6. Kipi kinasababisha kuongezeka kwa maji baharini yanayosababisha mmomonyoko wa fukwe na kuharibika kwa majengo yaliyopo pembezoni mwa bahari ya Hindi?
A Kuyeyuka kwa theluji katika mlima Kilimanjaro
B Kuyeyuka kwa theluji katika ncha za dunia
C Kubadilika kwa misimu ya mwaka
D Kuongezeka kwa ufugaji
E Kuendesha shughuli za kilimo kwenye maeneo ya pwani
7. Chikichi ni zao mojawapo linalolimwa nchini Tanzania na hutumika kama malighafi ya kuzalishia mafuta ya mawese. Zao hili hulimwa katika mikoa ipi?
A Kigoma, Tabora na Morogoro   B Tabora, Kilimanjaro na Mara
C Morogoro, Tabora na Mbeya   D Dar es Salaam, Singida na Dodoma
E Mara, Kagera na Geita

8. Mtaalamu wa kilimo aliwashauri wakulima wanaoishi maeneo yenye ukame kulima mazao yanayostahimili ukame. Mazao yapi unafikiri aliwashauri walime?
- A Mtama na uwele   B Mpunga na maharage   C Magimbi na viazi
D Mbogamboga na matunda   E Mahindi na ndizi
9. Ipi si changamoto inayokabili mbuga za wanyama nchini Tanzania?
- A Kuongezeka kwa rasilimali fedha
B Kuongezeka kwa vifaa vya kisasa vya mawasiliano
C Kuongezeka kwa vyanzo vya maji na malisho
D Kuongezeka kwa mwingiliano kati ya wanyamapori na binadamu
E Kuongezeka kwa uwindaji haramu
10. Sikika alichora ramani ya mtaa wao bila kuonesha kipimio cha ramani. Unafikiri ni madhara gani atayapata mtumiaji wa ramani hiyo?
- A Kushindwa kufahamu mipaka ya mtaa   B Kutozitambua alama zilizotumika
C Kushindwa kuona maduka ya mtaani   D Kutofahamu ukubwa halisi wa mtaa
E Kushindwa kuona vizuri vitu mbalimbali
11. Ikiwa wanakijiji wa Yombo waliopo nyuzi 45 Mashariki huangalia habari kupitia TBC saa 2:00 usiku; ni muda gani Mtanzania aishiye Gambia nyuzi 30 Magharibi mwa Meridian Kuu ataangalia habari hiyo?
- A 1:00 jioni   B 1:00 asubuhi   C 3:00 usiku   D 3:00 asubuhi   E 9:00 mchana
12. Mwalimu Chapakazi aliwauliza wanafunzi, "Nini hutokea katika eneo la Ikweta wakati wa jua la utosi tarehe 21 Machi na tarehe 23 Septemba?" Jibu gani sahihi lililotolewa na mwanafunzi?
- A Usawa wa urefu wa mchana na usiku   B Mchana kuwa mrefu kuliko usiku
C Kutokea kwa giza na mwanga katika dunia   D Utofauti wa urefu wa mchana na usiku
E Usiku kuwa mrefu kuliko mchana
13. Wataalamu wa anga huainisha anga hewa kulingana na mpangilio wake. Je, mpangilio upi ni sahihi?
- A Angatropo, Angastrato, Angajoto na Angameso
B Angameso, Angastrato, Angajoto na Angatropo
C Angastrato, Angameso, Angatropo na Angajoto
D Angastrato, Angatropo, Angajoto na Angameso
E Angastrato, Angatropo, Angameso na Angajoto
14. Mwanafunzi wa Darasa la Sita alichora mchoro wa jua, mwezi na tufe mtawalia katika mstari mnyoofu. Je, tukio lipi la kijiografia linawakilishwa na mpangilio wa mchoro hiyo?
- A Kupatwa kwa jua   B Kupatwa kwa mwezi   C Mfumo wa jua
D Mpangilio wa Sayari   E Usiku na mchana

15. Wanafunzi watano wa Darasa la Nne walikuwa wanashindana kuchora mfumo wa jua. Yupi alipanga sayari kwa usahihi kutoka kwenye jua?
- A Zuhura, Dunia, Mirihi na Zebaki   B Zebaki, Zuhura, Mirihi na Dunia
C Zebaki, Zuhura, Dunia na Mihiri   D Zebaki, Dunia, Zuhura na Mihiri
E Dunia, Zuhura, Mirihi na Zebaki
16. Ikiwa umepewa nafasi ya kueleza kwanini mwezi hauwezi kutengeneza nishati ya umeme, ni sababu ipi ungeitoa?
- A Mwezi unaakisi mwanga wa jua   B Mwezi unasharabu mwanga wa jua
C Mwezi ni mdogo kuliko jua   D Mwezi hutoa mwanga usiku tu
E Mwezi hulizunguka jua
17. Iwapo jotoridi la Mji wa Dar es Salaam uliopo usawa wa bahari ni nyuzijoto za sentigredi 39, Je, Jotoridi la Mji wa Moshi uliopo mita 5000 kutoka usawa wa bahari litakuwa nyuzi ngapi?
- A 9°C   B 39°C   C 0°C   D 69°C   E 30°C
18. Utatoa ushauri upi kwa watu waishio eneo la wazi na lenye upepo mkali?
- A Kuhama eneo hilo   B Kujenga maghorofa
C Kupanda miti   D Kujenga nyumba zisizo za kudumu
E Kujenga uzio kuzunguka eneo
19. Chautundu alichukua kipimajoto kutoka katika boksi la Stevenson na kukiweka sehemu ya wazi kwa saa nne. Baada ya muda, alisoma kiwango cha juu na chini cha jotoridi kama nyuzi 38°C na 26°C mtawalia. Upi ni utofauti wa kiwango cha jotoridi kwa siku hiyo?
- A 12°C   B 22°C   C 26°C   D 38°C   E 6°C
20. Tanzania imekwishaongozwa na Mawaziri Wakuu wengi tangu uhuru. Yupi alikuwa Waziri Mkuu wa Kwanza wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania?
- A Rashid Mfaume Kawawa   B Edward Moringe Sokoine   C Cleopa Msuya
D John Malechela   E Edward Lowasa
21. Kwa nini Tanzania inatambulika kama chimbuko la binadamu?
- A Maeneo mengi ya kihistoria yanapatikana Tanzania.
B Bustani ya Edeni inapatikana Tanzania.
C Eneo kubwa la Tanzania lina misitu.
D Dkt. L. Leakey na Dkt. M. Leakey walifanya utafiti wao Tanzania.
E Mabaki ya binadamu wa kale yaligunduliwa Tanzania.
22. Ni kwa sababu gani Mwalimu Julius K. Nyerere anajulikana kama "Baba wa Taifa"?
- A Alikuwa mwalimu   B Alijitolea kuhamasisha kudai uhuru
C Alihudhuria kikao cha Umoja wa Mataifa   D Aliongoza usuluhishi wa mgogoro wa Burundi
E Aliongoza Tanganyika baada ya uhuru

23. Maeneo ya kihistoria hutunza aina tofauti ya habari za kihistoria kama vile michoro ya zamani, mabaki ya zana za kivita, majengo ya kale na maendeleo ya biashara. Aina gani ya habari za kihistoria hupatikana Isimila mkoani Iringa?
- A Masalia ya majengo ya biashara ya utumwa   B Masalia ya utamaduni wa Kiarabu
C Ustaarabu wa kale katika Tanganyika   D Vita za kikoloni katika Tanganyika
E Masalia ya Zana za Mawe za Kale
24. Ni madhara gani hutokana na uvuvi wa kutumia baruti na kokoro?
- A Uharibifu wa samaki na mazalia yake
B Mvuvi kutumia muda mrefu kupata samaki
C Wavuvi kutozwa kodi kubwa ya uvuvi
D Uharibifu wa vyombo vya usafirishaji majini
E Uwepo wa samaki wengi viwandani
25. Seti ipi inawakilisha mambo yanayoathiri tabianchi ya eneo fulani katika uso wa dunia?
- A Gridi, Meridian Kuu na sura ya nchi
B Mstarihi, sura ya nchi na longitudo
C Latitudo, mwinuko kutoka usawa wa bahari na sura ya nchi
D Meridiani Kuu, mwinuko kutoka usawa wa bahari na longitudo
E Sura ya nchi, longitudo na latitudo
26. Ni kwa namna gani Tanzania inaweza kudumisha utamaduni wake?
- A Kwa kukusanya na kutunza vitu vya kisasa vya tamaduni za Ulaya
B Kwa kuanzisha na kuendeleza vituo vya urithi wa utamaduni
C Kwa kuazima mila na desturi kutoka katika tamaduni za kisasa za Ulaya
D Kwa kutunza vituo vya urithi na utamaduni vya tamaduni za kigeni
E Kwa kuzuia wageni kuja nchini mwetu
27. Jambo lipi kati ya yafuatayo si miongoni mwa mafunzo wanayopatiwa vijana wakati wa sherehe za Jando na Unyago?
- A Kuheshimu wakubwa tu   B Upendo kwa wanajamii
C Kujitegemea   D Kupenda kazi
E Malezi ya vijana wakati wa balehe
28. Ni vifaa gani hutumika katika ngoma za asili?
- A Zumari, marimba na piano   B Zumari, piano na gitaa   C Marimba, ngoma na zeze
D Marimba, piano na gitaa la solo   E Piano, zeze na ngoma

29. Elimu ya jadi ya Afrika ilifundisha stadi kadhaa kama vile usafi binafsi, kujitegemea, utunzaji wa mazingira na kuheshimu watu wengine. Elimu hiyo inaweza kutathminiwa vipi?
- A Ilitoa stadi za maarifa yenye uhalisia
  - B Ilifaa kuigwa na wageni kutoka nje ya Afrika
  - C Ilikuwa ya kukariri kwa vile wanafunzi hawakuandika nukuu
  - D Ilizuia kupata elimu ya kigeni
  - E Ilitolewa kwa matabaka
30. Baadhi ya mataifa ya kibepari yaligawana Afrika Mashariki kwa njia ya makubaliano au mikataba. Waingereza walipewa utawala wa Uganda kwa mkataba upi?
- A Mkataba wa Berlin wa mwaka 1884 hadi 1885
  - B Mkataba wa Heligoland wa mwaka 1890
  - C Mkataba wa Waingereza na Wajerumani wa mwaka 1886
  - D Mkataba wa Heligoland wa mwaka 1886
  - E Mkataba wa Waingereza na Wajerumani wa mwaka 1885
31. Zifuatazo ni athari anazoweza kuzipata mtoto wa kike aliyekeketwa isipokuwa:
- A kukwama kwa utendaji kazi wa asili wa mwanamke.
  - B kuharibika kwa viungo vya uzazi vya mwanamke.
  - C kutokwa na damu nyingi wakati wa kujifungua.
  - D kupata matatizo wakati wa kujifungua.
  - E kupata magonjwa yasiyoambukiza.
32. Mwalimu alimuuliza Amina ataje chombo kinachopitisha bajeti ya Jumuiya ya Afrika Mashariki. Amina alitaja chombo kipi?
- A Sekretarieti ya Jumuiya
  - B Mkutano Maalum
  - C Mkutano Mkuu
  - D Baraza la Mawaziri
  - E Bunge la Jumuiya
33. Nani aliongoza Waafrika huko Kilwa Kivinje kupinga Wajerumani mwaka 1890?
- A Abushiri bin Sultani
  - B Hassan bin Makunganya
  - C Mtemi Mchemba
  - D Kinjeketile Ngwale
  - E Bwana Heri
34. Kwa nini Mwalimu Julius K. Nyerere na Kwame Nkurumah wanatambulika kama mashujaa?
- A Walihamasisha watu kutengana wakati wa kudai uhuru
  - B Walipendekeza na kusimamia mbinu za kudai uhuru
  - C Hawakutumia mali binafsi kudai uhuru
  - D Hawakusafiri kwenda nchi za nje wakati wa kudai uhuru
  - E Waliongoza vyama vingi vya siasa katika nchi zao
35. Wakati wa uvamizi wa kikoloni, baadhi ya mashujaa hawakuwa tayari kukamatwa na wakoloni. Yupi alijiua ili kukwepa kukamatwa na wakoloni?
- A Chifu Mkwawa
  - B Chifu Mirambo
  - C Chifu Merere
  - D Chifu Isike
  - E Chifu Makunganya

Ukurasa wa 6 kati ya 8

36. Kwa nini ni muhimu kunawa mikono kwa maji na sabuni kabla ya kula?
 A Ili kuwafurahisha wazazi B Ili kujikinga na magonjwa
 C Ili kuonyesha usasa D Ili kutekeleza utaratibu
 E Ili kuiga utamaduni wa kigeni
37. Je, Litungu na Zeze zipo katika kundi lipi la ala za muziki?
 A Kupuliza B Kugonga C Kukwaruza D Kubonyeza E Kutikisa
38. Wanafunzi wa Darasa la Tano walijifunza namna ya kufanya usafi katika sakafu za aina tofauti. Je, ni aina ipi ya sakafu walijifunza kunyunyizia maji kabla ya kufagia?
 A Mbao B Udongo C Saruji D Tarazo E Marumaru
39. Ipi ni dalili ya balehe ambayo hujitokeza kwa wasichana na wavulana?
 A Sauti nzito B Kuota matiti C Kuwa na mihemko mbalimbali
 D Kuota ndoto nyevu E Kupata hedhi
40. Bahati huuza chai ya maziwa na nyama choma kwa vibarua wa shamba la mkonge na hupata wateja wachache lakini Nyemo huuza chai ya rangi na mihogo kwa vibarua haohao na hupata wateja wengi sana. Kwa nini Bahati hupata wateja wachache?
 A Hazingatii kipato cha wateja B Anauza chakula kisichopendwa na wateja
 C Siyo mvumilivu kwa wateja D Hawaburudishi wateja
 E Hajui kupika vizuri

SEHEMU B (Alama 10)

Katika swali la 41-45, andika majibu sahihi katika nafasi zilizoachwa wazi kwenye fomu maalum (OMR) kwa kutumia kalamu ya wino wa bluu au mweusi.

41. Chama cha *Tanganyika African National Union* (TANU) kiliundwa mwaka 1954. Lipi lilikuwa lengo kuu la kuundwa kwake?
42. Mzee Maina anamiliki ng'ombe 2,800 na huhama kutoka eneo moja kwenda jingine. Mwaka jana alikuwa Singida, mwezi uliopita alikuwa Dodoma na kwa sasa yupo Morogoro. Toa sababu mbili zinazomfanya Mzee Maina kuhamahama.
43. Wanafunzi walipima umbali katika ramani ya kijiji kutoka kwenye kisima cha maji hadi zahanati na kupata sentimeta 5. Tafuta umbali halisi ikiwa kipimio cha ramani ni 1: 300,000.
44. Usafirishaji ni moja ya shughuli muhimu kwa maendeleo ya Taifa. Ni vitu gani viwili muhimu vinahitajika ili usafirishaji ufanyike kwa urahisi?

45. (a) Kifaa gani kinatumika kupima mwanga wa jua?

(b) Taja kipimio kinachotumika kupima mwanga wa jua.